
Heemkunde Vereniging

**MAAS
EN
SWALMDAL**

1987 **4**

Beesel/Reuver/Belfeld/Swalmen

Postbus 4643
5953 ZG Reuver

Inhoud

blz. 66 Van de redactie.

blz. 67 Programma.

HEEMKUNDIG ALLERLEI:

blz. 68 Lezing over boerderijen in Maas-
en Swalmdal.

blz. 68 Aktiviteiten-avond geslaagd.

blz. 69 Bij de voorkant.

blz. 70 Aanwinsten voor de bibliotheek.

blz. 71 Herfstwandeling 11 oktober 1987.

blz. 72 Sloop Beelenhuis te Belfeld.

GENEALOGIE:

blz. 74 De familie vander Maesen alias de Mosa.

blz. 78 Genealogische gegevens over Zuydtwijck
Spick.

HISTORIE:

blz. 83 Enkele pastoors en kapelaans van
Beesel (deel 2).

blz. 85 Enkele pastoors en kapelaans van
Beesel (deel 3).

ARCHEOLOGIE:

blz. 86 Onderzoek naar restanten boerderij
"Hof Tgen Rade".

DIALECTOLOGIE:

blz. 91 Oude rijmpjes en liedjes.

Van de redactie

Misschien is U opgevallen dat de vorige uitgave van dit blad 4 pagina's dikker was dan normaal. Ook deze keer zijn er weer 4 pagina's extra. Vanwege de grote hoeveelheid copij die we ontvangen, hebben we besloten het blaadje uit te breiden en het aantal pagina's aan te passen aan de hoeveelheid copij die we ontvangen.

Voor U hoeft dit echter geen reden te zijn om niets meer in te sturen omdat U misschien denkt dat we toch wel genoeg hebben. Dit zou kunnen gaan betekenen, dat we het blaadje dunner moeten maken dan normaal.

We streven ernaar om artikelen over genealogie, historie, archeologie en dialectologie te brengen.

Over genealogie en dialectologie willen we graag iets meer ontvangen.

Daar we een evenwichtige verdeling van voornoemde onderwerpen willen maken, kan het voorkomen dat we een bepaald artikel doorschuiven naar een volgende editie, maar het wordt zeker gepubliceerd.

We ontvangen de copij graag tijdig, dan kunnen we het blaadje ook beter op tijd uitbrengen. De volgende uiterlijke einddatum voor het indienen van copij is 10 februari 1988.

Wat na deze datum binnenkomt zal in de daaropvolgende editie opgenomen kunnen worden.

We zien Uw inzendingen gaarne tegemoet.

met vriendelijke groeten,

de Redactie.

Programma

Jaarprogramma 1988:

- 18 januari: Dia-lezing door Loe Giesen over boerderijen in Beesel, Reuver, Belfeld en Swalmen. Plaats: aula van basisschool "den Roover". Aanvang 20.00 uur.
- februari: Geen aktiviteit wegens carnaval.
- 21 maart: Jaarvergadering heemkundevereniging.
- 27 april: Dia-lezing door drs. J. Schattorjé over Romeinse villae in N. Limburg. Plaats: De Schakel te Reuver, 20.00 uur
- 14 mei: Middag-excursie naar Baarlo met zijn kasteel d'Erp (16de eeuw), de watermolen en de wasplaats.
- mei/juni: Presentatie jaarboek Maas- en Swalm-dal 1987 in Boukoul.
- 26 juni: Bus-excursie naar kasteel Loevestein (1360) en Heusden (oude vestingstad uit de 16de eeuw).
- juli/aug. Vakantie.

Dit Jaarprogramma is nog zeer voorlopig.

Bekeken wordt nog welke aktiviteiten samen met de Milieu en Heemkunde Vereniging Swalmen gehouden worden.

Let verder op onze aankondigingen in de weekbladen. Leden van de werkgroep archeologie ontvangen een los programma over de eerste helft van 1988.

Heemkundig allerlei

LEZING OVER BOERDERIJEN IN MAAS- EN SWALMDAL

Boerderijen waren en zijn een belangrijk element in ons nog steeds overwegend agrarisch landschap. In een dialezing die zich specifiek bezighoudt met boerderijen in Swalmen, Beesel en Belfeld wordt kort ingegaan op ontstaan, ontwikkeling en verschijningsvorm van de nog bestaande gebouwen, voor zover dit tot nu toe kon worden gerekonstrueerd uit de huidige bouwstijl en uit archiefmateriaal. Dat daarbij nog veel vragen onbeantwoord blijven, zal duidelijk zijn. Als agrarische centra mogen we boerderijen niet los zien van de akkers en weilanden die erbij horen. Vooral bij boerderijen die in de afgelopen tientallen jaren binnen de bebouwing kwamen te liggen is dit duidelijk. Door ook in te gaan op verspreiding en landschapsinrichting zal geprobeerd worden om een zo helder mogelijk beeld te schetsen. (Voor verdere gegevens zie programma)

AKTIVITEITEN-AVOND GESLAAGD

De respons van leden om te laten zien waarmee men zoal bezig is, was dermate klein, dat de activiteitenkommissie besloten had om op maandagavond 9 november de opzet wijzigen. De opkomst van niet-leden die nu de gelegenheid hadden om (overwegend toevallige) vondsten en gebruiksvoorwerpen te laten zien, was goed. Met name muntvondsten waren ruim vertegenwoordigd. Verder kreeg de vereniging enkele Romeinse aardewerk- en bouwfragmenten in bruikleen. Op de muntvondsten zullen we in dit periodiek ingaan, zodra de munten gedetermineerd zijn. Het Romeins materiaal zal voorlopig een plaats krijgen in een van de vitrines in de verenigingsruimte. Naar alle waarschijnlijkheid zal ook volgend jaar een avond georganiseerd worden, waarop zowel leden als niet-leden hun vondsten en activiteiten onder de aandacht kunnen brengen.

BIJ DE VOORKANT

In de geschiedenis van Belfeld mag Malbeck tot de 'nieuwe aanwinsten' gerekend worden.

Het oude huis Malbeck, sinds lang verdwenen, wordt reeds in 1418 genoemd. Op dat moment, en gedurende de daarop volgende 4 eeuwen, was het een Guliks leengoed binnen Guliks rechtsgebied. Eerst in 1817 werd dit gebied bij Belfeld gevoegd, zodat de meeste gegevens zich, in tegenstelling tot de rest van Belfeld, in Gulikse in plaats van Gelderse archieven bevinden. Vele van deze gegevens werden door Jos Funken in 1982 geordend in zijn artikel "Op Maalbeek" in de uitgave "ô's Tegele" van de Heemkundige Kring Tegelen.

Net als de geschiedenis van de meeste andere panden in de omgeving, is ook de historie van Malbeck nauw verweven met de lotgevallen van andere behuizingen en families. Zo werd Johan van der Smitten in 1504 met Malbeck beleend. Zijn zoon, de minderjarige Michael van der Smitten, werd in 1536 beleend met het huis Wambach. Zodoende treffen we deze familie aan als zowel Gulikse als Gelderse leenmannen, iets wat overigens wel vaker voorkwam.

Op de oostgevel van Malbeck zijn de jaarankers 1766 zichtbaar. Deze gelden waarschijnlijk slechts voor het gedeelte rechts op de tekening. In het Rijksarchief te Maastricht bevindt zich een 'Caarte van Malbeck' uit 1792, waarop de toenmalige situatie mooi is weergegeven. Opvallend hier is, dat zowel Hof als molen zich aan de noordzijde van de Molenbeek bevinden, terwijl aan de overzijde een omgracht huis staat getekend. Een en ander geeft duidelijk aan dat de situatie sindsdien ingrijpend is veranderd. Ook van de molenwijher is weinig meer te herkennen.

Overigens geeft de uitspraak Malbek in plaats van Malbaek net als bij Ôffebeek aan dat we hier niet te maken hebben met een beek. Vandaar dat mijn voorkeur uitgaat naar de oude spelling Malbeck.

Loe Giesen.

AANWINSTEN VOOR DE BIBLIOTHEEK

- A.Fl. Gehlen: Notariële akten uit de 17de en 18de eeuw; handleiding voor gebruikers. (Zutphen, de Walburg pers, 1986) Dit boek beoogt een handreiking te zijn en een leidraad voor allen die onderzoek willen doen in de 17de en 18de-eeuwse notariële archieven.
- A.N.Zadoks / Josephus Jitta: Muntwijzer voor de Romeinse tijd. ('s-Gravenhage 1962).
- E.A.van Beresteyn: Genealogisch repertorium; supplement 1970-1984. ('s-Gavenhage 1987)
- Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Jaarverslagen 1981, 1982, 1986.
- J.H.F.Bloemers: Periferie in pre- en protohistorie. (Amsterdam 1983). Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar in de culturele prehistorie en archeologie van de Romeinse tijd aan de universiteit van Amsterdam.
- Gemeente Belfeld: Inventaris van de archieven der gemeente Belfeld 1670 (1652)-1937. (Maastricht, provinciale inspectie der archieven, 1987)
- Jaap Ypey: Zusammenhänge der Konservierung während der Grabung und der Behandlung der Funde im Labor. (Der Präparator, april 64 no. 2)
- Verwoord verleden. Opstellen over het Noordlimburgse Maasdal en aangrenzend Duits gebied aangeboden aan juffr. J.G.M.Stoel ter gelegenheid van haar zestigste verjaardag. (Cahiers van de historische Werkgroep Arcen, Lomm, Velden No. 5)

Twan Ernst

HERFSTWANDELING 11 oktober 1987. (foto's Wiel Aelen)

SLOOP "BEELENHUIS" TE BELFELD

Wie bekend is in Belfeld kent mogelijk het zgn. "Beelenhuis" aan de Markt. Of wie het Dagblad van Noord-Limburg leest, heeft van het bestaan ervan kennis kunnen nemen.

Over het bestaan van dit karakteristieke gebouw is het allemaal te doen. De eigenaar is bezig het te slopen, en de Heemkundevereniging is hier fel tegen.

Het Beelenhuis is genoemd naar de gelijknamige Burgemeester, die het pand in de vorige eeuw bewoonde.

De huidige eigenaar G. Jacobs, die een garage-bedrijf aan de Markt heeft, wil het slopen. Dit kan echter niet zomaar. Het huis staat in het bestemmingsplan ingetekend als "karakteristieke bebouwing".

Het staat echter niet op de monumentenlijst.

Voor de sloop ervan is een wijziging van het bestemmingsplan nodig door de gemeenteraad.

De Commissie Openbare werken heeft zich unaniem uitgesproken voor afbraak.

De Heemkundevereniging vindt echter dat het gebouw behouden dient te blijven, omdat het een van de weinige historische gebouwen is die nog resteren in de gemeente Belfeld.

In een brief naar het College van B en W heeft de Heemkundevereniging geprobeerd om het Beelenhuis van de ondergang te redden.

De Wet op de Stads- en Dorpsvernieuwing zou hiertoe mogelijkheden kunnen bieden.

Op 17-11-1987 is met de afbraak begonnen, nog voordat de gemeenteraad zich over de voorgenomen sloop van het pand heeft kunnen uitspreken.

De Heemkundevereniging heeft hiertegen in een tweede brief aan het College van B en W ernstig bezwaar aangetekend.

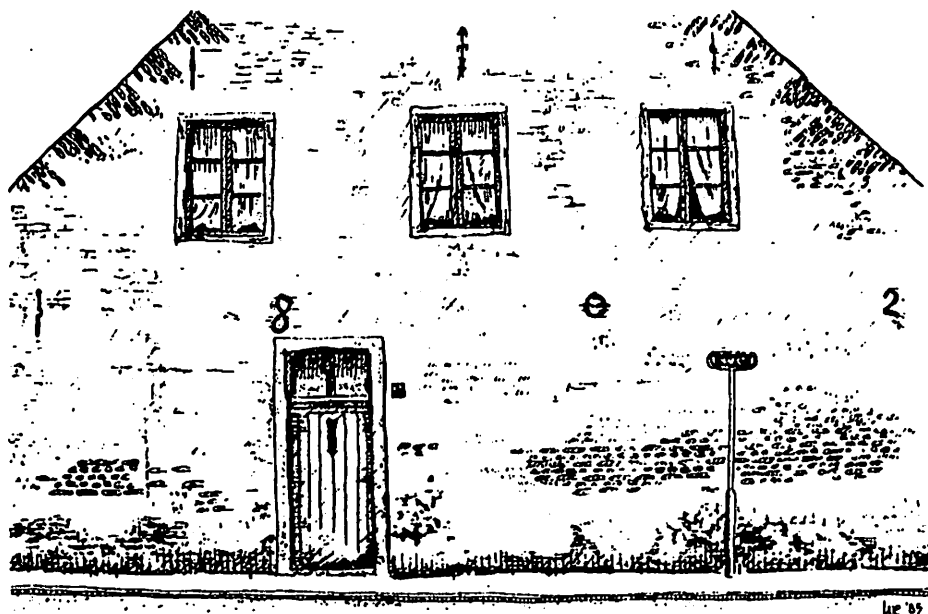
Ten tijde van het schrijven van dit artikel hebben we nog geen reacties van de gemeente op onze brieven gehad, en het gebouw is reeds gedeeltelijk

gesloopt.

Verwacht mag worden dat het Beelenhuis verder gesloopt zal worden.

Het verloren gaan van dit gebouw is voor de Heemkundevereniging tevens een reden geweest, om er bij de Gemeente Belfeld op aan te dringen in de toekomst een beleid te gaan voeren, dat historische panden in deze gemeente voor het nageslacht bewaard zullen blijven.

Jan Geerlings

voorgevel van het Beelenhuis.
getekend door Loe Giesen.

Genealogie

genealogische aantekeningen:

DE FAMILIE VANDER MAESEN alias DE MOSA

Het geslacht Van der Maesen is een van de vele families die in de late middeleeuwen het doen en laten in Beesel en directe omgeving in sterke mate bepaalden. Een stamboom van deze familie is bij mijn weten nooit gepubliceerd. Mijn eigen gegevens zijn tot op heden onvoldoende om een dergelijke genealogie op een verantwoorde manier samen te stellen. Desondanks heb ik geprobeerd om enige lijn te brengen in de vermeldingen, door deze chronologisch te rangschikken en hier en daar van kommentaar te voorzien.

1326 - Otto van der Maze wordt door de graaf van Gelder (deze wordt pas in 1339 hertog) beleend met het halve dagelijkse gericht van Leuven. Van Doorninck, die het oudste leenaktenboek van Gelder op het eind van de vorige eeuw las, interpreteerde en publiceerde, identificeerde deze plaats met Leeuwen langs de Waal. De Roermondse historicus J. Linssen noemde reeds in 1975 de mogelijkheid dat het hier kon gaan om de buurtschap Leeuwen onder Beesel. Mocht deze veronderstelling juist zijn (hetgeen ik niet uitsluit), dan is het wel opvallend dat de voornaam Otto hierna niet meer voorkomt.

1369 - In de schattingslijst van Gelder worden Peter en Didde van der Masen vermeld onder Beesel, met ieder een aanslag van twee pond.

1354 - Sybrecht van der Masen wordt vermeld als schepen van Venlo. Hij zegelt met een antiek schild, beladen met drie leeuwen.

1374 - Eva van der Masen (de Mosa) schenkt bij testament 7 panelen aan de St.-Gertrudiskerk te Beesel. Zij is een dochter van Peter van der Masen, die zich ook wel Van Besel noemt.

1382 - Dirk Bake verkoopt een erfpacht van 2 malder rogge, afkomstig van 4 bunder land 'tot offenbec in den wormveld gelegen', aan Peter van der Masen en zijn tante Eva. Laatstgenoemde heeft kennelijk haar testament ruim voor haar overlijden opgesteld. De familie

Bake was in 1343 leenman geworden van de klerkenhof, nadat Mathijs van Aerwinckel -de oudst bekende leenman van deze boerderij- afstand hiervan had gedaan.

1396 - Peter van der Masen studeert in Keulen.

1407 - Peter van der Masen wordt vermeld als pastoor te Waldniel.

1408 - Diric den Roever vander Masen wordt vermeld als richter te Maasbommel. Deze vermelding heeft waarschijnlijk niets met de rest te maken, maar geeft m.i. aan hoe voorzichtig we moeten zijn in verband met gelijknamige families!

1412 mei 25 - Verkoop door Gerard Bake aan Petrus van der Masen, pastoor te Maasniel en deken van het dekenaat Wassenberg, van de tienden te Beesel, die eerder eigendom waren van respectievelijk Hendrik van Heertzenbach en Sybrecht Losschard. Aangezien de voorvoegsels 'Wald-' en 'Maas-' bij 'Nyel' nogal eens werden weggelaten in het verleden, moeten we er rekening mee houden dat een van beide plaatsen niet korrekt is.

1424 mei 13 - Priester Peter van der Maesen koopt een huis en goed te Rijckel 'in den velde'. Gedegen onderzoek moet nog steeds uitwijzen of dit inderdaad de klerkenhof is, zoals tot nu toe vaak is aangenomen.

1424 juni 13 - Petrus van der Masen schenkt aan het klooster Maria-Weide te Venlo een jaarpacht van 2 malder rogge afkomstig van 4 bunder akkerland te Ofenbeick. Waarschijnlijk betreft het hier de erfpacht die hij (?) in 1382 samen met zijn tante kocht.

1425 maart 17 - Peter van der Masen beleent (?) het klooster met een huis met toebehoor te Beesel.

1425 juni 13- De tiende te Beesel, die in 1412 door Peter van der Masen gekocht was, wordt aan het klooster geschonken.

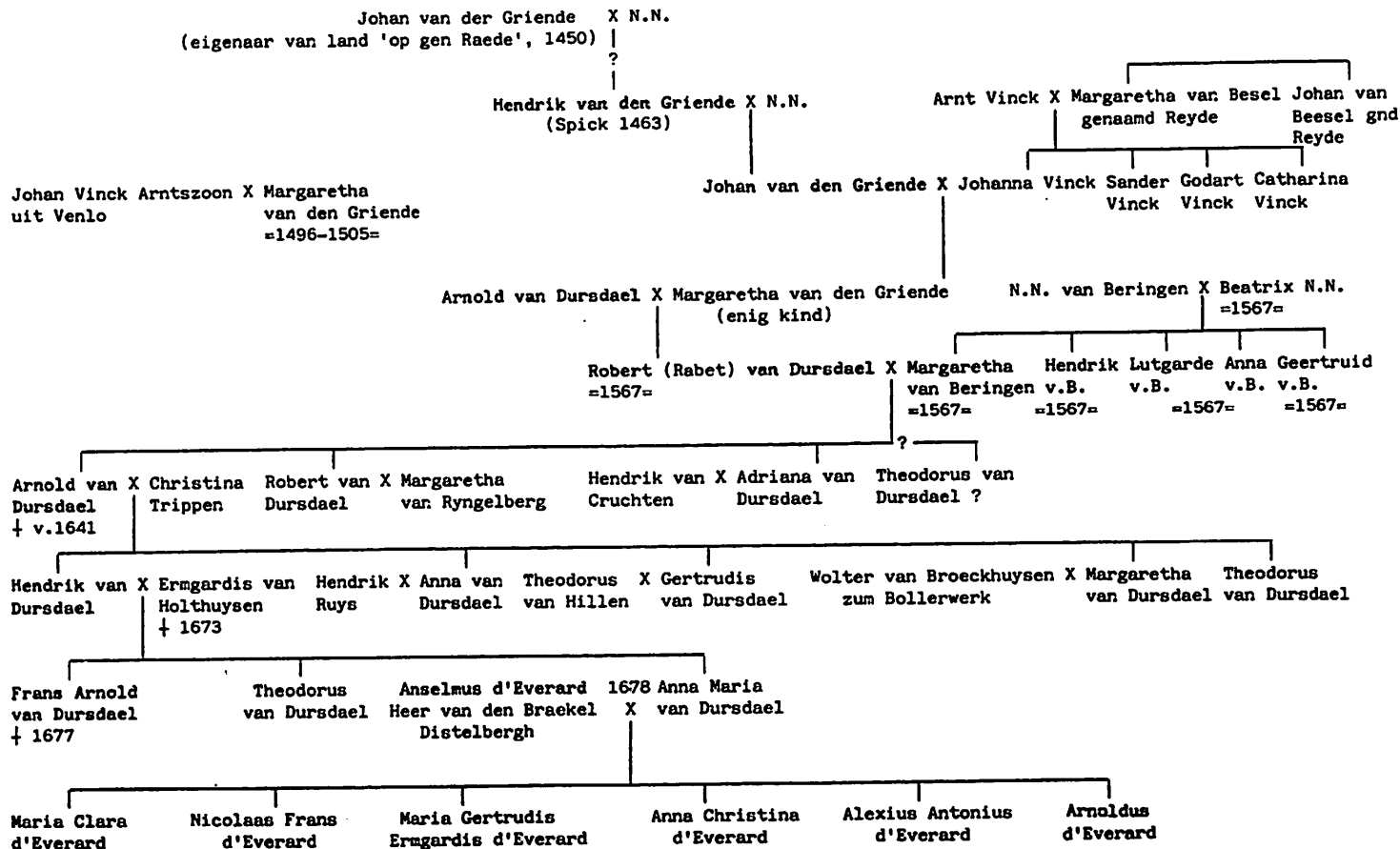
1425 juli 24 - Peter van der Masen maakt zijn testament op, waarbij hij zijn boerderij te Rijckel aan het klooster schenkt.

1433 januari 10 - Allardt van Buren, leenman van de hof tot Lewen, en zijn laten geven het visrecht van een gedeelte van de Maas voor 9 schillings erfcijs over aan Dederich op der Maaze van Biesel.

(wordt vervolgd op blz. 81)

DOOR EEN REDAKTIONEEL MISVERSTAND WERDEN DE BELOOFDE GENEALOGISCHE GEGEVENS BETREFFENDE ZUYDTWUICK SPICK NIET OPGENOMEN. ZE WORDEN BU DEZE ALSNOG AFGEDRUKT.

tabel I: 1450 - 1718

Martinus (H)Aelmans X Anna Maria Langele
(Spick 1718-1725)

Leonardus Janssen X Anna Louisa Halmans
Christianus Helmans
Ludovica Josepha Aelmans * 1699
Erasmus Ludovicus Helmans * 1701

tabel II: 1718 - 1725

tabel III: 1725 - 1818

Frederik Jacob X 1)
Heerema van Zuytdijk | 2) Elisabeth Catharina, barones van
* Utrecht 1663 ? Scherpenzeel tot Rump
(Spick 1725)

N.N. Heerema van Zuytdijk X N.N.

Karl Heinrich Heerema van Zuytdijk X
(Riesenbeck, Westphalen, 1786)

N.B.: Het familie-archief Heerema van Zuytdijk 1358-1875 bevindt zich in Den Haag op het Algemeen Rijks Archief (A.R.A.) onder inventarisnummer 3.20.23. Bij een bezoek aan dit archief voorjaar 1987 was deze inventaris helaas uitgeleend dan wel niet aanwezig. Dit familie-archief zal ongetwijfeld gegevens bevatten over Zuytdijk Spick.

Frederik Jacob Heerema van Zuytdijk X N.N.
Silvester Andries Heerema Zuytdijk X N.N.
Theodoor Joseph Louis Vincent Heerema van Zuytdijk X N.N.
Engelbert Antoon Alois Cyriac van Heerema van Zuytdijk X Fernandina barones van Haxthausen

Dirk Jan Agatha Theodora Anna baron van X Maria Mathius Maximiliaan X Francisca Carel X Maria Maria Josepha Werner Anelia Theodora
H.v.Z. Barbara Joanna Esther Kerkerink Alexandrina Alexander baron van Weicht-Glan H.v.Z. Frederic Alexandrina Anna H.v.Z. Alexander Frans Jan Hubert Felix H.v.Z.
H.v.Z. H.v.Z. H.v.Z. H.v.Z. (Munster) (Munster) H.v.Z. baron van Berbera Keverberg H.v.Z. (Aldengoor) H.v.Z. Mochtildis Thiothea H.v.Z.

H. DOHMEN & ZOON B.V.

Rijksweg 16, Reuver, telefoon 1272

Uw vertrouwde adres voor al uw:

luxe en huishoudelijke artikelen

Ook voor uw auto
steeds het beste

ESSO service-center h. dohmen & zn.

**bistro // motel
de krekelberg**

belfeld

RIJKSWEG

Tel. 04705 - 1266

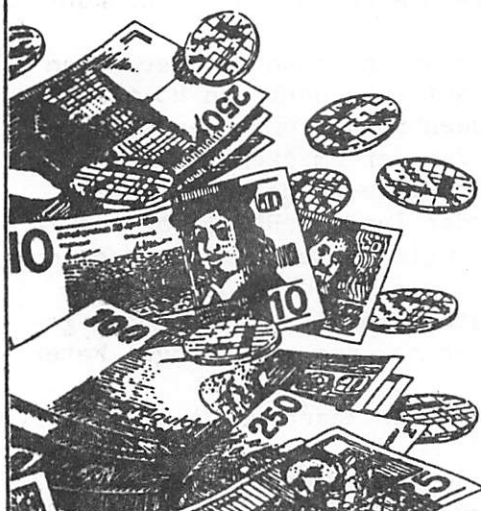
Centrale Volksbank

Vertrouwelijk, vriendelijk, maar bovenal
voordelig. Vergelijk voor u beslist
als het gaat om:

***Sparen *Lenen**
***Hypotheken**

J.A.L. Rongen
Pater Claretstraat 9
Reuver
Tel: 07404-2583

Ik ben u graag van dienst.

Slagerij
Jos Hoezen

Traditionele kwaliteit

Julianastraat 1, Beffeld, tel. 2044

*Voor eerste kwaliteit
vers vlees
lijne vleeswaren uit
eigen worstmakerij*

Diverse specialiteiten
o.a. salades
bittergarnituur
koud buffet

1443 okt 12 - Het klooster Maria-Weide ontvangt een huis met erf in Beesel als schenking, dat eerder eigendom was van Peter van der Masen. Naar alle waarschijnlijkheid betekent deze overdracht dat Peter kort daarvoor is overleden.

1444 mei 6 - Voor zijn leenmannen Johan van der Masen en Dirick Goetheinen beleent Engelbert van Holtmeulen, leenheer van de Nieuwenbroekse onderlenen, Cornelis van der Snucken of Van der Smicken als gevolmachtigde van het klooster Maria-Weide te Venlo met de helft van $4\frac{1}{2}$ of $5\frac{1}{2}$ bunder land te Rijkel, afkomstig uit de Hof te Rijckell van wijlen Peter van der Maesen de oude, en laatstelijk in leen gehouden door Gobell Grouwels. Het feit dat Peter hier 'de oude' wordt genoemd, veronderstelt dat er ook nog een 'jonge' Peter moet zijn op dat moment.

1452 februari 6 - Johan van der Masen wordt vermeld als schepen van Beesel.

1461 maart 5 - Gadert vander Masen van Besel genaamd Gobbelinus verkoopt ten overstaan van de schepensbank van Swalmen aan Johan van Zuchtelen en zijn vrouw Mechtildis een jaarlijkse erfcijns van 15 Rijnse guldens, gevestigd op de hof genaamd 'op geen hoeve' in Swalmen. Deze akte werd reeds in Jaarboek 1983 door G. Geraedts aangehaald, in zijn artikel "De kleurrijke geschiedenis van Baxhof te Swalmen", waarin hij erg aannemelijk maakte dat het hier de Baxhof betrof. Opnieuw een voorbeeld dat families zich niet aan gemeentegrenzen houden en daardoor extra interessant kunnen zijn als studie-objekt!

1468 - Derick, N.N. en Hein van der Mase worden vermeld in de schattingslijst van de rentmeester van Montfort. Dirk van der Masen en zijn zoon Ludolff waren in het midden van de 15de eeuw (z.j.) leenmannen van het Roffertsgoed (genoemd naar de familie Van Kessel Roffaerts), een Nieuwenbroecks onderleen.

1474 - Heyne van der Mazen wordt vermeld als schepen van Beesel.

1480 - Dyderich (=Dirk) van der Mazen wordt genoemd als schepen van Beesel.

1482 - Heyn van der Masen wordt (opnieuw?) vermeld

als schepen.

1484 april 4 - Dirk Clompenmekers (in 1477 genoemd als eigenaar van een huis in de Schoenmakersstraat in Roermond) wordt genoemd als eigenaar van een boerderij te Swalmen (naar hem ook wel Clompenmekersgoed genoemd), die vroeger eigendom was van wijlen Godert van der Masen. Dirk moet aan het Hieronymusklooster te Roermond een erfcijns van 15 gulden betalen die gevestigd is op zijn Baxhof.

1487 - Het klooster Maria-Weide te Venlo verpacht een huis te Beesel gelegen, dat voorheen door Peter van der Masen aan het klooster was geschonken.

1499 - Heyn van der Maesen wordt vermeld als schepen van Beesel.

1561 - Ten overstaan van schepenen van Beesel schenkt zuster Trincke (Catharina) Brelle aan Gebelen van der Masen, meesteres van de Nieuwenhof te Roermond, een morgen land te Rijkel, gelegen "ajin ghijn Eijcxken schietende met een hoofd op de gemeinen wech en met het ander op Rijkeler gemeinen Kijrckwech".

Met deze laatste vermelding sluiten we deze 'familiekroniek' af. De informatie komt uitsluitend uit secundaire bronnen als publikaties, inventarissen e.d. Door raadpleging van de authentieke stukken zijn dan ook zeker nog aanvullingen te verwachten.

Ondanks de kop 'Van der Masen alias De Mosa' boven dit artikel moeten we vaststellen dat we ook achtervoegsels als 'van Besel' en 'genaamd Gobbelinus' tegenkomen. Of, en in hoeverre deze ook een losstaand leven gevoerd hebben, is nog onbekend. De familie Vah Besel genaamd Reyde voerde bijvoorbeeld 3 leeuwen, 2 en 1, hetgeen een verwantschap zou kunnen bevestigen.

Het mag uit het voorgaande duidelijk zijn, dat historisch boerderij-onderzoek en genealogie indien mogelijk hand in hand dienen te gaan.

Loe Giesen

Historie

ENKELE PASTOORS EN KAPELAANS VAN BEESEL (2)

Vooreerst wil ik zeggen, dat ik het idee van Loe Giesen van harte toejuich. Inderdaad kan de vermelding van een pastoor of kapelaan uitkomst bieden bij niet gedateerde archiefstukken. Met alle respect voor het initiatief vind ik het wel jammer dat Loe 'slechts' 7 namen opsomt. Want de laatste 100 jaar alleen al, kende Beesel liefst 10 pastoors. Mocht dit ook voor de voorgaande eeuwen opgaan, dan zitten we dichterbij de 50 dan bij de 25, die Loe meent nodig te hebben. Met mijn aanvulling, die evenwel nog verre van compleet is, zijn er nu 24 pastoors bekend.

Op 15 augustus 1374 schenkt Eva de Mosa bij testament 7 panelen aan de Beeselse parochiekerk. Pastoor is dan Petrus de Mosa. (Het kwartaalblad 1/1983 van de Beeselse parochiekerk - waarin af en toe historische wetenswaardigheden worden opgenomen - noteert het jaar 1375 bij Petrus de Mosa.)

In 1424 wordt Peter van der Maessen vermeld.

Fransciscus Van der Ouder Aa (ook wel genoemd Van der Ouderita) komt ik tegen op 18-6-1661 en de laatste bekende vermelding 20-4-1671. Hij is dan getuige bij belevingen op Nieuwenbroeck. :

Wilhelmus Rarix komt ik tegen in 2 visitatierapporten, gedateerd 26-4-1691 en 16-3-1703.

Arnoldus Poel wordt in 1752 genoemd (ok nog in 1761.) (1764: A.Thoepoel -volgens Loe- moet m.i. Arnoldus Poel zijn!)

Opvolger van Arnoldus Poel wordt C.P.van Douveren, waarschijnlijk in 1770. (Het kwartaalblad 1/1983 vermeld het jaartal 1790!?)

In 1780 is ene Van Dael pastoor van Beesel.

L.Sangers wordt in 1811 vermeld.

In 1830 wordt P.A.Kampers pastoor; hij is in 1842 tevens bouwpastoor van de nieuwe kerk van Beesel.

Na Kampers volgen nog 10 pastoors, die hieronder in het vernieuwde lijstje zijn verwerkt. (Tussen haakjes zijn data van vermelding):

het oude kerkarchief door brand verwoest werd en anderzijds diverse bescheiden ontvreemd werden. Zo schrijft pastoor Arnoldus Poel op 5 oktober 1757 aan de leenkamer van Bentheim, die om informatie inzake Van Baexen verzocht: "Na tweemaal de registers en boecken van de kercke van Besel, gelegen in het ampt Montfort, doorsogt te hebben, so verclare en attesteere ick ondergeschreven alldat in de tegenwoordige registers of boecken bevonden wort, alldat den E.Heer Antonius van Baexen geweestene heer van het adellijck hus Nuwenbroeck, met de h.h. Sacramente voorsien sijnde, in den Heer is overleeden in het jaer 1698, den 4 July. Maer den dag van sijne geborte en is niet te vinden, vant gelycken en is oock niet te vinden, den dag van de geborte van sijnen oudsten wettigen soon met namen Joan Arnoldus van Baexen, want de oude registers en boecken der voorgenoemde kercke ongelijckelijck door eenen onverwagten brandt verbrandt sijn".

Niet alleen het eerste DHO-register (1611-1651) ging toen in vlammen op, maar ook de 'huishoudboeken' met nota's, notities, etc. van vóór 1700. Het tweede DHO-register (1652-1713), waaruit Poel wel nog informatie kon halen, werd enkele tientallen jaren geleden voor onderzoek uitgeleend en nooit meer teruggezien!!

Het is dan ook begrijpelijk dat het kerkbestuur van Beesel huiverig is geworden met het uitlenen van archiefstukken en registers.

Frans Geerlings

ENKELE PASTOORS EN KAPELAANS VAN BEESEL (3)

- 1628: Antonius Mennim
- 1645: Aegidius Hammerschen
- 1658: Joh. Franciscus van der Ouder Aa
- 1714: Johannes Schutgens
- 1719-1746: Dinysius Smits
- 1772-1792: C.P.van Douveren
- 1799: van Douveren.

W.Luys

Archeologie

Onderzoek naar restanten boerderij Hof Tgen Rade

Van 28 juli t/m 1 augustus 1987 werd door de archeologische werkgroep een onderzoek ingesteld naar de restanten van de voormalige Hof Tgen Rade. Deze voormalige boerderij zou gelegen moeten hebben in de buurtschap Bussereind (gem. Beesel) en kan beschouwd worden als de voorloper van kasteel Nieuwenbroeck. In 1972 werden achter de boerderij van Jo Stroucken bij het graven van een gierkelder voor een varkensstal een groot aantal eikehouten heipalen, mergelblokken en aardewerkscherven gevonden. De genoemde heipalen bevonden zich op een diepte van 80 cm beneden het maaiveld.

Ook werd toen waargenomen dat er wellicht sprake was van een omgrachting gezien de grondverkleuringen ter plaatse. Tijdens de werkzaamheden werd nog het bovenstuk van een grote 14de eeuwse waterkruik (Elmpter aardewerk) gevonden; evenals een groot stuk van een voorraadpot en enkele andere scherven. Een en ander werd verwerkt in een artikel van F. Geerlings "Het Huis Nieuwenbroeck en zijn bewoners" in jaarboek no 6 (1987) van de heemkundevereniging.

onderzoek in 1987

Het onderzoeksterrein is gelegen in de bedding van een voormalige Maasmeander. Het enigste, wat er nog aan herinnert is een waterloop met de naam Tasbeek, die dient ter ontwatering van het Beesels Broek en de Turfheide. Deze beek ligt nu op een afstand van ongeveer 75 m achter de boerderij, maar volgens de eigenaar

zou deze vroeger op zo'n 40 m achter de boerderij gelopen hebben. In het kader van de ruilverkaveling zou deze toen recht getrokken zijn.

Blijkens boringen moet het ter plaatse vroeger erg drassig zijn geweest en zelfs nu zijn er nog een aantal van deze plekken aanwezig.

In de week van 27 juli t/m 1 augustus werd naar aanleiding van bovenstaand artikel door de archeologische werkgroep het initiatief genomen tot een opgraving aldaar. Wegens het slechte weer kon helaas pas dinsdag 28 juli met de opgraving gestart worden. Allereerst werd gezocht naar funderingen, waarop men

volgens zeggen een vijftigtal jaren geleden bij ploegen gestoten was. Zo kon de eigenaar zich nog goed herinneren hoe men vroeger stukken van een mergelblokken-fundering afhaalde om er koper mee te poetsen.

Daar men in die afgelopen tientallen jaren het terrein herhaaldelijk had aangevuld, was het opsporen van genoemde funderingen een groot probleem. Met bereidwillige hulp van de eigenaar kon de bovenlaag, waarin veel puin, gescheurd worden. Eindelijk werd ons geduld beloond. Op woensdag rond het middaguur kon, na anderhalve dag bezig te zijn geweest met het ruimen van puin en het verrichten van boringen, wat mergel naar boven worden gehaald. Al vlug stootten we toen op op een diepte van 75 cm op een fundering van mergelblokken (45 x 30 x 15 cm), die in de richting NO-ZW liep. Op sommige plaatsen bestond deze uit twee of zelfs drie lagen. Dit blijktbaar al naargelang de bodemgesteldheid ter plaatse. De mergelblokken waren allemaal gelegen op een vaste laag van grijs zand. Alleen waar deze laag blijktbaar niet vast genoeg was, werd gebruik gemaakt van eikehouten palen, die dan aan een kant van de fundering in de grond waren geslagen. De muur bleek een lengte te hebben van 25 m met op het eind een afsluiting d.m.v. een dikke eikehouten paal.

Een en ander was voor ons reden om te denken aan een soort ommuring. Loodrecht op de fundering werd nog geboord naar een eventuele omgrachting. Deze was niet duidelijk te konstaten, omdat bij boringen op vele plaatsen tot op 1.50 m een zwarte humuslaag werd aangetroffen (zie ook begin artikel). Blijkbaar was het terrein dus buiten de ommuring behoorlijk drassig geweest, zodat een gracht aan die zijde niet noodzakelijk was.

Dwars op de genoemde mergelfundering werd een nieuwe fundering van mergelblokken gevonden. Deze liep onder de varkensstal door. Vandaar dat aan de oostzijde van de stal een proefsleuf werd gegraven. Hier bleek de grond wel minstens een meter aangehoogd; hetgeen ons onderzoek er niet gemakkelijker op maakte. In de gemaakte opgravingsput werden 2 dikke eikehouten palen gevonden en een dunnere paal. Verder bevond zich op een diepte van 1.20 m een ongeveer 10 cm dikke laag van takkebossen, waartussen een zwarte humuslaag. Dit bleken schansen te zijn, die gebruikt waren om een aldaar aanwezige "omgrachting" te dempen. Onder deze laag vonden we verspreid wat maaskeien met daartussen aardewerkscherven. De meeste scherven werden echter gevonden onder deze laag maaskeien, en wel tot een diepte van 1.90 m beneden het maaiveld.

Uit het scherfmateriaal konden een aantal potten gerekonstrueerd worden, die allemaal tussen de 13de tot en de 16de eeuw zijn te dateren.

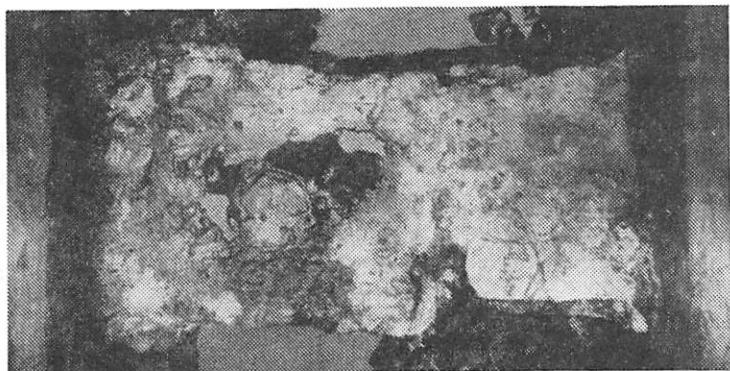
Behalve dit scherfmateriaal vonden we ook veel overblijfselen van planken, botten en leien. Het houtwerk was door de hoge grondwaterstand en de erbovenliggende lagen leem van de lucht afgesloten en daardoor goed geconserveerd. In tegenstelling tot de bruine leemlaag, die horizontaal liep, liep een grijze leemlaag met daarin de maaskeien, houtresten, botten van ondermeer een rund en scherven in noordelijke richting af. Wellicht dat we hier een deel van de omgrachting hebben aangesneden. Ook werden op een diepte van 1.20 m enkele grote brokken mergel aangetroffen, maar geen duidelijke fundering meer. Deze brokken lagen wel samen met een grote plank in de richting van de reeds eerder gekonstateerde mergelfundering.

Het vermoeden bestaat dat deze grote plank in samenhang met een tweetal dunnere palen onderdeel heeft uitgemaakt van een brugdek. Verder onderzoek zou dit moeten uitwijzen. Helaas zijn de mogelijkheden hiertoe beperkt gezien de grote diepte, waarop het materiaal gevonden werd, evenals het feit dat op een gedeelte de varkensstal is gelegen.

In oostelijke richting werden nog enkele boringen verricht. Hierbij kregen we aanwijzingen dat we in deze richting een voortzetting van de "omgrachting" mogen verwachten. Verder doet het zich aanzien, dat deze "omgrachting" in de richting van de Tasbeek afbuigt. Op een akker ter plaatse was namelijk nog een duidelijke inzinking in het terrein waar te nemen. De eigenaar wist te vertellen dat er vroeger nog een slenk door de akker liep.

Op zaterdagavond 1 augustus werd om 19.00 ons onderzoek beëindigd. Hierbij kregen we medewerking van dhr. Stroucken, die met zijn tractor met laadschop de laatste opgravingsput dichtschoof.

W. Luys
aug.
1987

Dialectologie

OUDE RIJMPJES EN LIEDJES

Toet toet haore
de kuu laupe door 't kaore
wao is dae voele koejóŋ
dae is nao hoes toe aete
en is de kuu vergaete
toetere toetere toet

Helder op d'n telder
bóttter bie d'n vis
maedje maak de deur es aope
en kiek ens waen dao is
dao is ein alde moder
veur ein sjtökske broeët
det zölle v'r toch maar gaeve
want anders geit se doeët

(de laatste drie zinnen kenden één variant:
die haet eine krómme poeët
dao mós se goot veur baeje
want anders geit se doeët)

Ich kwaam ens door eine bos te gaon
dao piepe alle uule
dao kwaam 'ne krómme Joet te gaon
ich mende 't waas 'ne duuvel
Doretheia, Doretheia
maedjes met 'ne roeëie rok
met die greune sjtriepe
as ich nog wet jónger waas
den zól ich nao uch griepe

Oude gebruiken en sociale verhoudingen vinden we vaak weerspiegeld in oude rijmpjes en liedjes. Bovenstaande werden opgetekend van de bijna 90-jarige Maria Denessen, die deze rijmpjes rond de eeuwwisseling leerde van haar vader, 'Brökskes Grades' uit Tegelen.

Loe Giesen.